

Književna poročila.

Eugen Planer: Recht und Richter in den innerösterreichischen Landen Steiermark, Kärnten und Krain. Rechts- und Kulturhistorisches aus einem Jahrtausend. Graz, I. Meyerhoff, 1911, Str. XI + 400.

Pravne zgodovine se ne da vsiliti v tesne spone strokovne vede, struga njenega toka je tako širna, kakor življenje samo. S tega stališča je Planerjeva knjiga v prvi vrsti pravo ogledalo prosvete ene izmed najvažnejših skupin alpskih dežela za tisočletje nazaj. Še prav posebno velja to za oris časov srednjega in novega veka do uvedbe ustave. Iz popisovanja splošnega kulturno-zgodovinskega mišljenja pa se dvigajo opisi posameznih pravnih stvarov, kakor relifi, in s tem dobi celo delo lice strogo pravoznanstvenega izraza. Opisovanje nadaljnjih časov po uvedbi ustave teče vsekakor v ožjih strokovnih mejah obrazložbe postanka prava in sodišč; ali zgodovina sedaj veljavne sodne uprave je tako popolna in zajema vse pojave do najnovejšega časa v takšnem obsegu, v kakršnem je doslej še nismo imeli. Njena vrednost je tem višja, ker je Planer črpal iz virov arhiva graškega višjega deželnega sodišča, ki doslej sploh še niso bili predmet strokovne raziskave.

Cela knjiga se deli — če se ne oziramo na vzneseno pisan predgovor in págovor — na štiri dele. Iz množine snovi, ki je tu nagromadena, le — nekaj glavnih potez.

V prvem delu o sodiščih in sodstvu peča se pisatelj z ustavno zgodovino Štajerske, Koroške in Kranjske, razpravlja o raznih srednjeveških pravnih institutih, sledi njihovem razvoju do najnovejšega časa. Predvsem polaga pisatelj vrednost na vire; nebroj teh je v knjigi natisnjenih. Prinaša osobito reminiscence bodisi lokalne, bodisi genealogične vrednosti, kar daje sicer dokaj suhoparni snovi večjo živahnost. Posebej je omeniti temeljito opisovanje borbe med inkvizicijskim in obtožbenim načelom, ki je dala pisatelju priliko, da je priobčil iz omenjenega arhiva »*Peinliche Gerichtsordnung*« iz početka 17. stoletja skoro v polnem obsegu.

V drugem delu o sodniškem stanu razpravlja se o vseh momentih, ki se tičejo bistva in pomena sodniškega stanu. Ta del seveda ni pisan le za navedene tri provincije same, ampak je enake vrednosti za avstrijske sodnike sploh. Izmed priobčenih virov so kulturno-historično najznamenitejši »*Juramentenbücher*«; tri, vsebuječe tudi nekaj nenemških priseg iz časov Ferdinanda III., hrani arhiv višjega deželnega sodišča v rokopisu. Te prisege so važen prispevek tako k spoznavi mnogorazrastenega uradniškega ustrôja izza časov Ferdinanda III. do Marije Terezije, kakor tudi njihovih dolžnosti. Konec tega dela prinaša osebno zgodovino notranjeavstrijskega sodniškega stanu. Domače zgodovinarje utegne zanimati osobito reminiscenca o tistem celjskem mestnem sodniku, ki se je celo mogočnemu zadnjemu celjskemu grofu uprl; pisatelj je v tej zvezi podal celo zgodovino tragične usode Veronike Deseniške ter padca grofov celjskih.

Tretji del je odmenjen o bsegu opravil sodnikov in sodnih pomožnih organov, kakor notarjev, odvetnikov in zvedencev. V poglavje o kazni in njeni uvedbi je vpletel pisatelj zanimivo zgodovino graškega gradu, bivše jetnišnice, ter slovitih jetnikov, ki so na graških tleh končali svoje življenje: grofa Erazma Tattenbacha, grofa Carla della Torre in pa tistih nesrečnih stotin kmetov, ki so plačali »staro pravdo« s svojo glavo. — Konec tretjega dela tvorijo statistični podatki iz preteklosti in sedanjosti.

Četrti, zadnji del opisuje mesta sodišč in končuje s stavbeno zgodovino obeh justičnih palač v Gradcu.

Planer je posvetil svoje delo neodvisnemu sodniškemu stanu, kateremu je do letos že 60 let izključno poverjeno sodstvo, z željo, naj bi prihodnji sodniki obvarovali tiste tradicije, koje so najboljše bivše sodniške generacije premišljeno in vestno zasnovale. Ako kaj, pripomore k uresničbi te pisateljeve želje kar najbolj tudi njegova lepa knjiga! *Dr. M. D.*

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. januarja 1911.

— (Iz kronike društva »Pravnika«). C. kr. deželno predsedstvo je z razpisom dne 29. decembra 1910 št. 4216/pol. vzelo na znanje preosnovo društva na podlagi sklepov zadnje redne glavne skupščine. — V svoji seji dne 15. t. m. je odbor določil, da naj se letošnja glavna skupščina vrši dne 30. t. m. z običajnim dnevnim redom.

— (Osebne vesti.) Na svojo prošnjo je vpokojen dež. sod. svetnik T. Einspieler v Ljubljani. — Premeščen je dež. sod. svetnik I. Dougan iz Ajdovščine k dež. sodišču v Trstu. — V službovanje k vrhovnemu sodišču je poklican sodnik dr. J. Polec iz Račoveljice. — Odvetniško pisarno sta odprla: višjega dež. sodišča svetnik v p. A. Gregorin v Celju in dr. M. Osenjak v Gradcu.

— (Zapuščinske izkaze,) ki jih je predložiti za odmero dednih pristojbin, morajo dediči posebej podpisati, drugače naj oblastva za odmero pristojbin takšne izkaze, ki niso podpisani, vrne zapuščinskemu sodišču v tozadevno popolnitev v zmislu točke 2 min. razpisa od 25. julija 1853 drž. zak. št. 148. Tako poudarja finančno ministrstvo v svojem razpisu od 3. novembra 1910 št. 52.288 in justično ministrstvo naroča z ukazom od 24. decembra 1910 št. 19 uk. l. 1910 sodiščem, naj pazijo, da bodo zapuščinski izkazi od dedičev ali njih pooblaščenecv podpisani.

— (Odvetniški uslužbenci in pokojninsko zavarovanje.) Odbor nižjeavstrijske odvetniške zbornice je drugim zbornicam sporočil naslednje: